

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Вступ. Інтеграція України в європейський освітній простір, процес реформування вищої професійної освіти вимагають спрямованості на адаптацію освітнього процесу до запитів та потреб особистості, активне освоєння майбутнім фахівцем досвіду професійної діяльності; забезпечення можливостей його саморозвитку. ЗВО мають створити умови для підготовки конкурентоспроможного, відповідального, компетентного фахівця – лідера, для якого характерна активна життєва позицією, такого фахівця, який здатен приймати адекватні управлінські рішення.

Виклад основного змісту. Вивченням феномену лідерства, його природи, структури, умов формування опікувалася низка найвідоміших науковців (теорія рис лідера Е. Богардуса, К. Бірда, В. Бінхама, теорія ситуаційного лідерства Г. Персона, М. Белбіна, П. Друкера, системна теорія лідерства Ф. Фідлера та т. і.).

Вітчизняні дослідники також зверталися до аналізу цієї проблеми. Учених цікавили процеси прояву лідерства дітей та підлітків (В. Ануфрієва, Н. Жеребова, Р. Кричевський та інші). Умови розвитку лідерських якостей, формування активної соціальної позиції особистості – предмет наукових розвідок Д. Алфімової, Л. Локошко, Т. Прохоренко, В. Татенко. Розвиток професійних та особистісних якостей майбутніх фахівців досліджували О. Абдалова, А. Алексюк, Н. Альохіна, І. Доброскок, Л. Кайдалова, В. Коцур, В. Ільїна, С. Нікітчина Н. Щокіна.

Наразі соціальні трансформації зумовили зростання інтересу до формування лідерства взагалі та лідерських якостей у студентства конкретно.

Вітчизняними психологами та педагогами зроблено значний внесок в конкретизацію термінів «лідер», «лідерство», «лідерський потенціал», «лідерська креативність», «лідерські якості». Зрозуміло, що існує велика кількість різних визначень цих понять. В. Зацепін визначає лідера як людину,

яка свідомо й активно веде інших до досягнення певної мети [3]. На думку Н. Жеребової, лідер – представник малої групи, який висувається в результаті взаємодії її членів, або організує навколо себе групу при відповідності його норм і ціннісних орієнтацій з груповими, і організує та керує цією групою задля досягнення групових цілей [2]. Л. Уманський підкреслює, що лідером *може* стати особистість, яка від народження має певні задатки [7], однак для цього людина повинна опанувати культурними цінностями, перебувати на певному інформаційному рівні та т. і. Сутність діяльності лідера полягає не тільки й не стільки в управлінні, що характерно для менеджера, а в продукуванні нових ідей та в емоційності. Лідер зобов'язаний відчувати основний напрям, зберігати єдність команди, підтримувати її моральний дух, виявляти турботу до кожного в команді [1]. Лідерські якості особистості – це певні риси людини, характерні для особи, яка здатна управляти іншими для досягнення цілей [4]. На базі аналізу теорій лідерства Н. Кубарькова пише, що існує близько 70 особистісних якостей, які відповідають критеріям лідерства [5]. Підґрунтям для прояву якостей лідерства у студентства є сукупність таких якостей, як товарицькість, активність, ініціативність, наполегливість, самовладання, працездатність, спостережливість, організованість, самостійність, уміння переконувати, рішучість, ерудованість, впевненість у собі, емоційна привабливість, уміння налагоджувати позитивну атмосферу в колективі та т. і. [4]. Серед компонентів лідерських якостей В. Ягоднікова виокремлює: 1) мотиваційний (упевненість у собі, потреба в досягненні, прагнення до самоствердження та самореалізації); 2) емоційно-вольовий (урівноваженість, емоційно-позитивне самопочуття, наявність вольових якостей); 3) особистісний (вплив на інших, оригінальне, творче мислення, комунікативні та організаторські здібності); 4) діловий (уміння приймати правильне рішення в наперед бачених ситуаціях, готовність брати на себе відповідальність, знання, уміння та навички організаторської роботи) [8].

Лідерські якості умовно поділяються на три групи, а саме: 1) загальні управлінські (професійна компетентність, практичне мислення,

комунікативність, організаційні здібності, працелюбність, сила волі, здоровий спосіб життя, стресостійкість, колективізм); 2) власне лідерські (харизматичність, творчість, ініціативність, емпатія, моральність); 3) специфічні – характерні для певної галузі [7]. У силу своїх психічних особливостей саме студентський вік є сензитивним для формування таких лідерських якостей.

У нашій кваліфікаційній роботі особливо нас цікавить розвиток лідерських якостей у студентів в процесі діяльності недержавних громадських організацій (далі - НГО). Ми беремо участь у діяльності «AIESEC». «AIESEC» – це міжнародна молодіжна, неурядова та некомерційна організація, яка забезпечує молоді розвиток лідерських якостей, міжкультурні стажування та глобальний обмін досвідом волонтерів. Заснована ця організація у 1946 році у Стокгольмі (Швеція). Основна діяльність організації «AIESEC» зосереджена на розширенні можливостей молодих людей здійснювати прогресивний соціальний вплив. AIESEC має близько тридцяти п'яти тисяч членів організації у сто двадцяти країнах. Місія організації - мир і реалізація потенціалу людства.

Ми розробили *власну анкету* для визначення впливу участі у діяльності громадських організацій на розвиток лідерських якостей у студентства. Наводимо *фрагмент* цієї анкети поки у WORD-форматі.

АНКЕТА

«Участь у діяльності громадських організацій та розвиток лідерських якостей студентства»

Шановні друзі!

Просимо Вас відповісти на запитання нашої анкети, що стосується теми розвитку лідерських якостей у молоді. Ваші відповіді дуже потрібні для дослідження, що є важливою частиною кваліфікаційної роботи. Ця анкета повністю анонімна, однак Ваші чесні відповіді допоможуть нам у адекватному опитуванні.

Наперед дуже дякуємо за допомогу!

Будь ласка, вкажіть:

1. Ваш вік
2. Вашу стать Ч/Ж...
3. Вкажіть: ЗВО, рік навчання...
4. Ви вчитеся на бакалавраті чи на магістерці?...
5. Ви берете участь у діяльності недержавній громадської організації (далі - НГО)? Так/Ні
6. Чи можете Ви сказати, що участь у НГО позитивно вплинула на ваш життєвий досвід?
Так, для мене це був корисний і цікавий досвід
Так, це було цікаво
Ні, це було нецікаво
Ні, для мене це було марною тратою часу
7. Чи можете Ви сказати, що участь у НГО негативно вплинула на ваш життєвий досвід?
8. Чи можна стверджувати, що в процесі волонтерства Ви змогли розвинути в собі нові вміння та навички? Якщо Ваша відповідь «ТАК», то оберіть із запропонованих варіантів умінь та навичок ті, що найрелевантніші до Вас. (та т. і.)

Висновок. Аналіз поглядів науковців дає підстави стверджувати, що лідерські якості особистості – це риси, які забезпечують здатність виділитися в конкретній справі й приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; використовувати інноваційні підходи для розв’язання проблеми; успішно впливати на послідовників у напрямі досягнення спільних цілей; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі.

Список використаних джерел

1. Головешко Б. Р. Про деякі проблеми розвитку лідерських якостей у студентів вищих навчальних закладів [Текст] / Б. Р. Головешко // Сборники научных работ НТУ «ХПИ»: Проблеми та перспективи формування нац. гуманітарно-технічн. еліти. *Вестник НТУ «ХПИ»*. № 32. 2012. С. 89-96.

2. Жеребова Н. С. Лидерство в малых группах как объект социально-психологического исследования / Н. С. Жеребова // Руководство и лидерство: опыт социально-психологического исследования. Л. : Лениздат, 1973. 194с.
3. Зацепин В. К вопросу о структуре вертикального общения в коллективе / В. И. Зацепин // Руководство и лидерство (опыт социально-психологического исследования) : сб. науч. труд.; под ред. Б. Парыгина. Л. : Изд-во ЛГУ, 1973. С. 78-93.
4. Зорина А. В. Педагогические условия формирования лидерских качеств у студентов вуза : автореф. дис. на соиск. научн. звания канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. В. Зорина. Нижний Новгород, 2009. 20 с.
5. Кубарькова Н. В. Лидерские качества педагога: сущность и структура [Электронный ресурс] / Н. В. Кубарькова // The Emissia.Offline Letters. Электронное научное издание, 2012. – Режим доступа: <http://www.emissia.org/offline/2012/1772.htm>
6. Сопівник Р. В. Теоретичні і методичні засади формування лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислової галузі : автореф. дис ... д-ра пед. наук: 13.00.07 / Р. В. Сопівник. Луганськ : Б.в., 2013. 40 с.
7. Уманский Л. И. Психология организаторской деятельности школьников : учеб. пособие для студ. пед. ин- тов / Л. И. Уманский. М. : Просвещение, 1980. 160с.
8. Ягоднікова В. В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно орієнтованому виховному процесі загальноосвітньої школи : Автореф. дис... канд. пед. наук / В. В. Ягоднікова; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2006. 21 с.